

активної участі в державно-правовому житті, впевнено володіють політичною, правовою та мовленевою культурою, оскільки саме мовлення людини є показником її освіченості в тій чи іншій галузі [4]. Саме тому важливо, щоб юристи не лише професійно оперували юридичною термінологією, мали необхідні ділові та моральні якості, певні організаторські здібності, відзначалися загальною культурою, вмінням працювати з людьми, мали розвинене почуття обов'язку, справедливості та відповідальності, а й досконало володіли загальноповсякденною правовою та стилістичною лексикою.

Таким чином, культура мовлення юриста – це дотримання загальноприйнятих норм усної й писемної мови, а також свідоме, цілеспрямоване, доречне використання лексики.

Література

1. Сливка С. С. Національна культура юриста [Електронний ресурс]: Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/VKhnuvs_2000_10_58%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/VKhnuvs_2000_10_58%20(1).pdf)
2. Печенікова Л. М. Мовленева культура як невід'ємна складова професійної діяльності правника [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/17212/55-58.pdf?sequence=1>
3. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальність 081 «Право» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [Електронний ресурс]: Наказ МОН України від 12.12.2018 № 1379. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/081-pravo-bakalavr.pdf>.
4. Шестакова С. О. Щодо проблеми формування культури наукового мовлення студентів юридичного факультету [Електронний ресурс]: Режим доступу: <http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/2367>

Левін О. Л.

кандидат історичних наук, доцент
*Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПОЯВИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В КУЛЬТУРІ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Зрозуміння культури неможливе без вивчення її мовного коду, ролі мови як форми самовираження культури і засобу її формування. Саме мова, будучи одним з основних елементів тяглості культурного життя, окреслює етнічну приналежність носіїв культури і, тим самим, стає важливим чинником етнонаціонального розвитку. Оскільки в мові відображаються процеси формування культури, її соціальні різновиди і міжнародні зв'язки, мовний матеріал є незамінним джерелом для вивчення культурного розвитку, особливо для ранніх його стадій, пов'язаних з формуванням народу та його мови.

Значення мови в дослідженні історії культури пояснюється наявністю глибинних подібностей в структурі та засадах функціонування культури й мови. Культура функціонує як знакова система; сукупність символів і значень, що допомагають людям орієнтуватися в світі, передають досвід від одного покоління до іншого. Але й сама мова теж є знаковою системою, і теж виконує функції кодування інформації з метою її нагромадження, поширення в просторі й передачі наступним поколінням. З певної точки зору культура ширше поняття, ніж мова, тому розвиток культури включає як складову частину розвиток мови. В іншому розумінні мовна система є загальнішою категорією, оскільки осмислення будь-яких явищ і процесів, в тому числі процесів культури та її історії, неможливе поза мовою і мисленням, яке нерозривно пов'язане з мовою й існує, в основному, у мовній формі.

У сучасному суспільстві національні мови формуються переважно на основі народнорозмовних, тому писемна мова є різновидом тієї самої мовної системи, інший різновид якої представлений усним мовленням. Натомість у середньовіччі, як правило, було інакше. Усне мовлення було загальнонародним засобом спілкування, а писемна мова – привілеєм певної частини суспільства, передовсім еліт, пов'язаних з політичною владою, регламентацією життя, поширенням панівних ідеологічних систем. Упродовж тривалого часу знання письма було обмежене колом тих, хто були тою чи іншою мірою причетні до влади, більше того, тих, хто опановував писемність, тим самим оволодівав важливим механізмом керівництва рештою суспільства. Не була у цьому винятком і Україна. Повага до тих, хто вмів читати й писати, зумовлювалася тим, що найстарша мова писемності була мовою сакральною, засобом богослужіння і молитви.

Як відомо, в Київській Русі від часу запровадження християнства розвинулася писемність у церковнослов'янській мові, на яку перекладали Євангеліє та інші літургічні та богословські книги Кирило і Мефодій, а пізніше їхні учні та продовжувачі. Як сакральна ця мова вживалася православними українцями, а згодом і греко-католиками впродовж всього розглядуваного періоду. Вживання в церкві підвищувало престижність найстаршої писемної мови. На її основі створено і ту мову, якою писалися літописи, життя святих, публіцистичні пам'ятки. Природно, що до літописів, юридичних актів, приватних листів проникало так багато рис живої мови, особливостей східнослов'янських діалектів, зокрема протоукраїнських, а пізніше українських, що ряд дослідників вважають мову оригінальних пам'яток Київської Русі окремою мовою, для якої і приймають назву "давньоруська мова". Інші дослідники переконані, що обережніше було б говорити не про давньоруську писемну мову, а про давньоруський (східнослов'янський) варіант церковнослов'янської [1]. Справді, сучасники не вважали мову літургічних книг і мову літописів та юридичних пам'яток різними мовами, для них вона, цілком певно, була єдиною. Ця мова служила знаряддям культурного спілкування східнослов'янських і південнослов'янських народів і водночас сприймалася в різних країнах як

найвищий стиль рідної літературної мови. Характерно, що твори великоморавського та південнослов'янського походження, як правило, не вирізнялися східнослов'янськими читачами як твори іншомовні, а твори письменників Київської Русі читалися болгарами, македонцями, сербами нарівні з пам'ятками власної літератури.

На мій погляд, прикладом існування української мови вже у той час є настінні росписи у Софіївському соборі. Ці, як їх називають зараз графіті, для нас є оригіналами у відмінності від літописів, які постійно переписувалися, і першого автора, в загалі, трудно було знайти. Наприклад, православне ім'я Володимира Мономаха (Василій) на стіні читається як «Господи допомози рабу своєму Василеві». Є написи – Петрові, Несторові, Данилові. Закінчення в Давальному відмінку (єві) ніде не зустрічається в російській мові. Воно зберіглося тільки в українській. Закінчення «у» у родовому відмінку чоловічого роду – «твого спору». М'яке «щ» наприкінці слів – «чернець». Чисто українські імена княжого Київа – Жизнобуд, Стефан, Трохим, Іван Перегора

Далі є приклади суто українських форм чоловічих імен – Остапко, Іванко, Жадко.

І не можна не згадати яскраве графіті княжого Київа суто українського забарвлення «А врагов трясцею оточи»...

Про що це говорить – українська мова з'являється ще за часи Київської Русі, та стала однією з складових частин нашої сучасної української мови.

Уже в XIII - XIV ст. народнорозмовна мова була не єдиною мовою, а групою близькоспоріднених українських діалектів[2]. Ці діалекти розвинулися на базі існуючих раніше діалектів протоукраїнських племен внаслідок перегруповання і дальшого розвитку[3].

Література

1. Булаховський А. Питання походження української мови. Київ, 1956.
2. Півторак Г. П. Діалектна ситуація в Київській Русі // Мовознавство. 1993. № 2. С. 9 -13;
3. Русанівський В. М. Давньоруська мова: міф чи реальність // Мовознавство. 1993. № 2. С. 4;
4. Тараненко О. О. Мова Київської Русі: вузол історико-лінгвістичних та політико-ідеологічних проблем // Мовознавство. 1993. № 2. С. 38.
5. Успенский Б.А. Языковая ситуация Киевской Руси и ее значение для истории русского литературного языка. Москва, 1983. С. 55 - 56.